

הרב גדלי' אבערלאנדער

רב קהילת היכל מנחם מאנסי
מח"ס פדיון הבן כהלכתו; מנהג אבותינו בידינו; בנתיבות התפילה

אלמן האם ממשיך להדליק מנין הנרות שאשתו היתה רגילה להדליק

כבוד מע"כ הרה"ג הרה"ח חובר חיבורים מחוסם מזכה את הרבים מו"ה אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שיחי'.

בכבוד מע"כ הרה"ג הרה"ח חובר חיבורים מחוסם מזכה את הרבים מו"ה אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שיחי'.

בנין שאלתו במי שנתאלמן ר"ל האם ממשיך להדליק מנין הנרות שאשתו היתה רגילה להדליק או שמדליק רק שתי נרות. נראה דתלוי על מי החיוב להדליק מעיקר הדין, אם החיוב חל בעצם על האשה ורק באופן שאשה לא נמצאת חל חיוב על הבעל י"ל דאינו מחויב להדליק מספר הנרות שהדליקה אשתו מכיון שזהו חיוב חדש ומחויב להדליק רק מה שמחויב מן הדין או ממנהג הראשונים. משא"כ אם עיקר חיוב הדלקה הוא על הבעל והאשה מדליקה רק בשליחות הבעל, א"כ באופן שאין האשה מדליקה בשליחותו חוזר החיוב על הבעל באותו אופן שהיה החיוב על האשה (שהרי כל עצם חיוב האשה היה עבור הבעל) ואז מחויב הבעל להדליק אותו מספר הנרות שהיתה אשתו נהגה להדליק.

בנין שאלתו במי שנתאלמן ר"ל האם ממשיך להדליק מנין הנרות שאשתו היתה רגילה להדליק או שמדליק רק שתי נרות. נראה דתלוי על מי החיוב להדליק מעיקר הדין, אם החיוב חל בעצם על האשה ורק באופן שאשה לא נמצאת חל חיוב על הבעל י"ל דאינו מחויב להדליק מספר הנרות שהדליקה אשתו מכיון שזהו חיוב חדש ומחויב להדליק רק מה שמחויב מן הדין או ממנהג הראשונים. משא"כ אם עיקר חיוב הדלקה הוא על הבעל והאשה מדליקה רק בשליחות הבעל, א"כ באופן שאין האשה מדליקה בשליחותו חוזר החיוב על הבעל באותו אופן שהיה החיוב על האשה (שהרי כל עצם חיוב האשה היה עבור הבעל) ואז מחויב הבעל להדליק אותו מספר הנרות שהיתה אשתו נהגה להדליק.

במה נרות חייבים להדליק

בראשונה יש לבאר כמה נרות חייבים להדליק בכלל.

הדלקת שני נרות נתחדשה באשכנז

מנהג הדלקת שני נרות מופיע לראשונה באשכנז. על פי המקורות נראה שנהגו בכך חסידים ופרושים באשכנז, ורק במשך הדורות הפך הדבר למנהג נפוץ ומקובל. הראשון שמזכיר הדלקת שני נרות בשבת הוא ה'ראב"ה' (ח"א הל' שבת, סי' קצט עמ' 265), ומביא ע"ז שני טעמים: "ונראה לי דנהגו בשתי נרות, שאחת היא לאכול לאורה ואין היכר כי אם בשתים כדאמרי' (שבת כא, ב) גבי נר חנוכה בשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו אמר רב וצריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואמרינן נמי התם (שם כג, ב) הרואה

מדין הגמרא אין חובה להדליק יותר מנר אחד, ואף לא מצינו מצד ההלכה הידור להדליק יותר (בניגוד לחנוכה שההידור להרבות נרות הוא מדין הגמרא). בגמ' שם איתא הדלקת "נר" בשבת חובה. ובמשנה

1 וכדמצינו לגבי נר חנוכה, שהאחרונים (ראה פמ"ג סי' רסג, א"א סק"א) נדחקים מדוע מברכים "נר" בלשון יחיד, ומפרשים דמשום יום ראשון דאין מצוה אלא א' לא חילקו גם בשאר ימים, וה"ה בנר שבת כיון דעיקר המצוה בנר אחד סגי מברכין בלשון יחיד.

נתחדשה באשכנז, ועד אז נהגו להדליק נר אחד, וכמו שמסכם האגור שם בפירושו: "ואני המחבר אומר כי דבר זה להצריך ב' נרות אינו נזכר בשאר פוסקים ולכן אינן העולם מדקדק בזה אבל אמת הוא כי נפש המקובלים מארץ אשכנז דקדקו בזה". הרי שמנהג זה הי' ידוע כמנהג חסידי אשכנז, ומאם התפשט הדבר במרוצת הדורות.

טעם מנהג הדלקת שתי נרות

לעיל הבאנו שני טעמים להדלקת שני נרות. ב'כל בו' (סי' כד, הל' סעודה וברכת הפירות) כתב עוד טעם משם רבי אשר מלוניל: "ובתנחומא² מצאתי כל מילי דשבת כפול, שני כבשים, מזמור שיר ליום השבת, לחם משנה, זכור ושמור, ונראה שהמנהג על זה להדליק שני נרות, כל זה מחבור ה"ר אשר מספר המנהגות".

טעם רביעי כותב ה'אגור' (שם) על פי קבלה: "אבל אמת הוא כי נפש המקובלים מארץ אשכנז דקדקו בזה כי ראוי ומצוה מן המובחר לעשות כדי ליחד כנסת ישראל בהקב"ה הרמוזים בזכור ושמור בדבור אחד נאמרו וביחוד אמת. והמבין תשואות חן חן לר".

ואכן מצינו טעמים נוספים של חסידי אשכנז על פי רמזיהם.

ב'פירושי סידור התפילה לרוקח' (ח"ב עמ' תצב): "נר אלקים נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, הפסוק מתחיל בנ' ונסיים בנ' כנגד נ"ר נ"ר, לומר ב' נרות צריך להדליק בשבת כנגד זכור ושמור, וכנגד איש ואשה שעוסקין בנר שעונת תלמידי חכמים בערב שבת, אש"ר פרי"ו ית"ן בעת"ו בגימ' לכ"ל חכ"ם בכ"ל ערב"י שבתות, וצוה ב' נרות להדליק על שם איש ואישה המצוין להוליד זכר ונקבה, לזכר רמ"ח אברים ולנקבה רנ"ב כמניין נ"ר נ"ר".

אומר לצרכו הוא דאדלקה להשתמש לאורה. ותו יש לומר חד כנגד זכור וחד כנגד שמור כדאמר' חזו האי סבא דהוה נקיט תרי מדאני דאסא וכו', ותניסגין לך בחד? חד כנגד זכור וחד כנגד שמור... ולפי"ז אין להוסיף נר שלישי, ואם צריך לו ירחיקנו להיכרא כמו נר חנוכה". וכן מביא ה'אגור' (סי' שנה) בשם ה'ראב"ה' שיש להדליק ב' נרות בשבת כנגד זכור ושמור.

וב'ארחות חיים' (דיני הדלקת הנר בער"ש אות ט) מביא זאת בשם מהר"ם (מרוטנברג). גם ה'תשב"ץ' (סי' ז) מביא בשם מהר"ם להדליק א' כנגד זכור וא' כנגד שמור, ומביאו ה'טור' (סי' רסג) ובשו"ע ורמ"א (שם ס"א).

גם בכתבי יד של ספר ה'תשב"ץ' (אוסף ליהמן מס' 1, סי' רכה) הועתק מנהג זה, ומביא שם שטעם זה נתן אליהו הנביא:

"ואני הכותב שמעתי שפעם אחת ערב שבת כשהלכו לבית הכנסת ובא הר' וייבוש קרפיל להדליק נרות של שבת, כי זוגתו לא היתה לשם, ובא זקן אחד איש תואר ושאלו מפני מה אתה מדליק שני נרות, אמר לו איני יודע. אמר לו הזקן אומר לך אני, אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור. ומיד לא ראהו יותר והבין שהוא אליהו זכור לטוב".

ויש לציין שרבינו אברהם ב"ר עזריאל בספרו 'ערוגת הבשם' (מהדורת אורבך, ח"ג עמ' 121) מביא ג"כ טעם זכור ושמור אבל בשונה מהראב"ה: "וב' נרות משימים על השלחן כנגד זכור ושמור ואחד לשלום בית". כלומר להראב"ה הב' נרות הם א' נגד זכור וא' נגד שמור, אבל להערוגת הבשם א' נגד זכור ושמור ביחד, והשני נגד שלום בית. הרי לדעתו שכבר שהוא למען שלום בית אין הדבר ניכר שהוא לשם שבת, ודוקא בנר השני ניכר שהוא לשם שמור וזכור.

מכל זה רואים דהדלקת שני נרות בשבת

2 מאמר זה לא נמצא בתנחומא שלפנינו, וראה ב'תורה שלמה', שמות כ' אות רלא בהערה שמביא זה המדרש בשם הראשונים.

לזכור ואחד לשמור, לעורר בעלה שחייב ליחד עמה בשבת וזכור ושמור כדיבור אחד נאמרו, וכן והיו לבשר אחד, ולחכימא ברמיזה. ולזה חייבוה רז"ל (שחייב) לקבוע סעודתו עם אשתו כלילה של שבת על שלחנו שהוא אוכל עליו מה שאין כן בשאר ימי השבוע כמו שכתב במיימוני (פי"ב מהל' אישית הי"ב). ומנהג אבותינו תורה היא שנוהגין להדליק שתי נרות. ולולי זה הפי' איני יודע למצא טעם למה מדליקין שתי נרות.

וסמכתי לו עוד טעם להדלקת שתי נרות אחד לזכור שהוא שבת ולקדשו ולכבדו ככל מצות עשה, כי כשמדליקין הנר בעוד היום גדול וזוכרין שהוא שבת, וכשמדליקין תוספות נר אחד וזכור לא תעשה שעושיין תוספות נר שיהא רב אורו שלא יצטרך להטות הנר או לחתות [בן] וזה רמז ללא תעשה, והמשכיל יבין".

וב'חמדת ימים' (שבת קודש פרק ד): "ועל כל פנים יהא זהיר כל אדם שלא לפחות משני נרות וכל המוסיף מוסיפין הארה בנפשו. ואמרו המקובלים כי כל הזהיר להרבות בנרות שבת זוכה להארת אור הגנוז משבעה ימי בראשית שצפה בה אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו, אשר הניחו הקב"ה חלק זה למנת חלקם וכוסם של מכבדי השבת ומאירים אותה בנרות ומאורות, שמתעם זה אמר כבוד שבת נרותיה, יען אשר בסגולת הנרות בס תכונן באור המופלא ההוא. ולענין זה אמר נובלות עולם הבא הוא שבת כי אור האמיתי הוא לעה"ב. ומה שנבל ממנו חלק א' מחלקיו הוא מאיר בשבת על ידי נרותיה. ועוד בכח סגולתה ששני נרות שבת נגד שני שרפים דכתיב "כי מלאכיו יצוה לך" וסמך ליה "מזמור שיר ליום השבת", שסוככים עליו באיבריהם, כנף אחד למעלה וכנף אחד למטה דכתיב "בהלו נרו עלי ראשי" וכתוב "נר לרגלי דברך". שכשהשרפים רואים הנרות ערוכות, סוככים אותם בכנפיהם שלא יזיקום המזיקים, ושרפים נוהמים כאריה קדוש קדוש קדוש,

כדבריו כותב תלמידו רבינו אברהם ב"ר עזריאל בספרו 'ערוגת הבשם' (הנ"ל): "ומה שעושיין ב' נרות על שם איש ואשה ויזכו להוליד זכר ונקבה, שבהן נ"ר נ"ר איברים רמ"ח באיש רנ"ב באשה".

זוהי גם כוונת ה'מנהגים ישנים מדורא' (עמ' 157) שכותב: "לכך צריך להדליק ב' נרות בשבת, כדי לקייים פרייה ורבייה, שהוא כמנין ב' פעמים אברים שבאדם, נר ונר בן ובת לדברי בית הלל במס' יבמות (סב, א), וכן פרו רבו בגימטריא ב' פעמים נר".

כך גם מביא ה'מטה משה' (ח"ד אות תיד, עמ' קנה): "ויש אומרים נגד איש ואשה כי נ"ר נ"ר כמנין אברים שבאיש ואשה, כי באשה יש ד' אברים יותר מבאיש ב' צירים וב' דלתות כדאיתא בבכורות פרק מומין אלו (מה, א). רנ"ב לאשה, רמ"ח לאיש כמנין נר נר".

ואח"כ מביא ה'מטה משה' טעם אחר: "עוד טעם לב' נרות כנגד ב' נשמות שיש לאדם בשבת והנשמה נקראת נר שנאמר (משלי כ, כח) נר ה' נשמת אדם".

טעם נוסף מצאתי ב'משיבת נפש' (פר' שמות עמ' ב) מגדולי חכמי אשכנז:

"וארחיב לך כוונתי שזכור בדברות הראשונות רמזים לזכר פנימי וחיצון כי זכור רמז למצות עשה ששייך לומר זכור לעשות זה, ושמור רמז למצות לא תעשה שכבר אמרו השמר פן ואל הן לא תעשה וכו'. ומאשר שאשה נזהרה בכל מצות לא תעשה שבתורה ראו ליחד שמור ולא זכור, וכן בהבלי עולם האיש חייב במזונות אשתו, על כן היא אומרת לו זכור שתמצה לנו כדי סיפוקינו, וצריך [האיש] לשוטט ולטרוח ולהשיג מזונותה והיא בת מלך פנימה. וכאשר משיג [הוא] צורכי הבית והמזונות. מוטל עליה לשמור וע"כ הוא אומר לה לשמור, ומזה ראוי ליחד מילת זכור לזכר ומילת שמור לנקיבה, ולזה במשנה תורה הדיבור לנקיבה במצות שבת חייבת היא בהדלקת הנר, והיא מדלקת שתי נרות אחד

"כנגד שבע ספירות חג"ת נהי"ם הרמוזים בשבוע".

בשל"ה שם ממשיך: "ויש מדליקין עשרה נירות, כי כולם מאירות, ואלו ואלו דברי אלקים חיים. ואלו הנירות אינן צריכין להיות כולם על השלחן אשר הוא אוכל, אף אם הם מפוזרות מצטרפות לרמז הסוד הזה".

בספר 'ברכת הבית' (שער מה, שערי בינה ס"ק ד) כותב טעם עשרה נרות "כנגד עשר ספירות". ובמשנה ברורה (ס"ק ו) כותב: "כנגד עשרת הדברות".

בספר 'אמרי פנחס' (שער ד, שבת ומועדים אות ז) כתב: "איתא במנהגים שיש להדליק בשבת ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז הראשון, שאדם הראשון נברא בע"ש, נמצא י"ב שעות מיום וא"ו וכ"ד שעות משבת קודש ל"ו שעות ואח"כ נגנו. ואמר הוא נ"י שהוא האור של ל"ו מסכתות [והוא ל"ו נרות דחנוכה] וכשנתגלה האור נעשה נס. בשבת ל"ו נרות כנגד ל"ו צדיקים ונגד ל"ו מסכתות ע"י ששימש אור הגנוז ל"ו שעות ונגנו, ולזה בימי חשמונאים רצו לעקור התורה והתורה אור, לכך היה הנס באור".

וכך כתב גם ה'בני יששכר' (מאמר השבתות, מאמר ג אות ח): "שמעתי ממדקדקים להדליק בשבת ל"ו נרות, כי נר שבת הארה מאור הגנוז ששימש ל"ו שעות".

על מי החיוב

ועכשיו נבוא לבאר על מי חל חיוב ההדלקה.

תנן במשנה מס' שבת (פ"ב מ"ו, דף לא ע"ב): "על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר". ובגמ' שם: "מאי טעמא אמר רבי יצחק... נשמה שנתתי בכס קרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם אם אתם מקיימים אותם מוטב

קדוש בעליונים, קדוש בתחתונים, קדוש בכל העולמים".

מנהגים נוספים מצינו במספר הנרות:

בספר 'הקנה' (ד"ה דיני שבת וקבלת שבת) מביא להדליק ג' נרות: "וטוב היה להדליק ב' נרות נגד מזרח ומערב. אלא שקרוב הוא הדבר שיש לחוש לשניות ח"ו הם הזוגות (ראה פסחים קי, א) אלא בג' נרות אין שטן ואין פגע רע, כי ג' אינם רואים ואינם מזיקין".

וכעין זה כתב ב'שושן סודות' (אות תפו): "וחייב להדליק ב' נרות א' כנגד זכור וא' כנגד שמור אבל מפני שנראה רומז לשניות לכן ידליק ג' נרות ויצא מידי השניות... כי ג' אינם נראים ואין יזיקים".

ב'של"ה' (מס' שבת, פרק תורה אור, אות כט) מביא שיש להדליק ז' נרות: "וראיתי מדקדקים מדליקין על פי הסוד שבעה נירות. ונכון הוא, כי אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנירות".

וכך כתב גם ב'חמדת ימים' הנ"ל בשם מורו: "ומורי היה נוהג לתקן ז' פתילות לעומת הז' שמות מרגלאין אשר במ נכוין בשבעה ברכות של שבת להאיר לעומת הכלה הנעימה לקבל שבעה מאורות אלה כי ע"כ היו שבעה קני מנורה אשר היא בסוד בת שבע. וכן נהגתי על פי דברות קדשו".

ב'פתח הדביר' (סי' רסג סוף אות א) כתב: "ואנחנו נהגנו להדליק כמנין העולים [לספר תורה], כליל שבת ז', ביום טוב ה', ביום הכיפורים ששה. ונראה סמך לזה ממשה כי נר מצוה ותורה אור, תלה הכתוב הדלקת הנר בקורין בתורה כמספרם כמשפטם".

וב'באר היטב' (ס"ק ב) כתב טעם לשבעה נרות: "כנגד ז' ימי השבוע". ומסיים וכ"כ האר"י ז"ל³.

ובכן איש חי (שנה ב, פר' נח אות א) כתב:

3 לא זכיתי למצוא בינתיים מקור לזה בכתבי האר"י ז"ל. אבל דברי השל"ה והחמדת ימים פשוט שמקורם בכתבי גורי האר"י ז"ל.

ב'אור זרוע' (הלכות ערב שבת סי' יא) מביא ר'ק את טעם המדרש: "ומצוה זו הדלקת נר לנשים... שהי' אדם נרו של עולם שנא' נר אלקים נשמת אדם וכאת חוה וכבתה אמר הקב"ה ינתן לה מצות הנר שיתכפר לה על אותו הנר שכבתה לכך נצטוו הנשים על הדלקת הנר בשבת", אך אינו מביא כלל טעמו השני של רש"י והרמב"ם.

אולם הטור מביא בתחילה את טעם המדרש: "והנשים מזהירות בו ביותר כדאיתא במדרש מפני שכבתה נרו של עולם, פירוש גרמה מיתה לאדם הראשון", ואח"כ מוסיף: "והרמב"ם ז"ל נתן טעם לדבר מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית".

ואילו בזוהר (ח"א דף מח ע"ב) הובאו ג"כ ב' הטעמים, ונראה שהעיקר הוא כטעם הרמב"ם (ורש"י), אבל ע"פ סוד הענינים: "נר של שבת לנשי עמא קדישא אתיהיבת לאדלקא, וחברייא הא אמרו, דאיהי כבתה בוצינא דעלמא ואחשיכת ליה כו' ושפיר, אבל רזא דמלה, האי סכת שלום מטרוניתא דעלמא היא, ונשמתי'ן דאינון בוצינא עלאה בה שריין, ועל דא מטרוניתא בעיא לאדלקא, דהא בדוכתהא אתאחדת, ועבדת עובדהא, ואתתא בעיא בחדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת, דהא יקרא עלאה היא לה, וזכו רב לגרמה למזכי לבנין קדישין, דיהון בוציני דעלמא באורייתא ובדחלתא, ויסגון שלמא בארעא, ויהיבת לבעלה אורכא דחיין, בגין כך בעיא לאזדהרא בה".

וכ"כ בשו"ע הרב (סי' רסג קו"א אות ב) להדיא שעיקר החיוב הוא על הבעל, והאשה היא רק שליחה שלו: "דהא ודאי האשה אינה אלא שלוחו של הבעל, כמ"ש העולת שבת בס"ג, וכן בדין, דעיקר הטלת שלום בבית עליה דידיה רמיה שהוא הבעל הבית, ועוד שהיא בכלל בני ביתו".

ונחזור לענינו בנוגע שאלתו במי שנאתלמן ר"ל האם ממשיך להדליק מנין הנרות שאשתו היתה רגילה להדליק נראה,

ואם לאו הריני נוטל נשמתכם". וברש"י שם: "הריני נוטל נשמתכם... ויכבה נרכם... ונשים נצטוו על כך, כדאמרין בבראשית רבה היא איכדה חלתו של עולם שעל ידה נטרד אדם הראשון שנתרם כחלה, וכבתה נרו של עולם, ושפכה דמו. ועוד, שצרכי הבית תלוין בה".

בבבלי לא מצינו נימוק מפורש מדוע חיוב זה קשור לאשה, ורק רש"י הביא את דברי הבראשית רבה שהוא מאגדת ארץ ישראל, ונמצא אצלנו בירושלמי (פ"ב ה"ר דף כ, ע"א): "על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר... ובהדלקת הנר. אדם הראשון נרו של עולם היה שנאמר נר אלהים נשמת אדם. וגרמה לו חוה מיתה. לפיכך מסרו מצות הנר לאשה".

אולם רש"י הוסיף נימוק נוסף משלו: "ועוד, שצרכי הבית תלוין בה". ונראה שרש"י מבאר בכך את פשוטות דברי הבבלי שלא הביא את המדרש והירושלמי, ולכן מביא נימוק נוסף, לבאר פשוטות דברי הבבלי.

נימוק דומה לנימוקו של רש"י מביא גם הרמב"ם (פ"ה מהל' שבת ה"ג), שאינו מביא כלל את המדרש: "ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים לפי שהן מצויות בבתים והן העוסקות במלאכת הבית, ואף על פי כן צריך האיש להזהירן ולבדוק אותן על כך ולומר לאנשי ביתו ערב שבת קודם שתחשך הדליקו את הנר". וכך כתב גם המחבר בשו"ע (סי' רסג ס"ג).

לכאורה יש הבדל מהותי בין שני הטעמים. לפי הטעם הראשון, הרי מעיקר הדין המצוה שייכת לאשה. אך לפי הטעם הנוסף, החיוב מוטל על האשה רק מחמת סיבה צדדית בלבד, אך עיקר החיוב הוא של הבעל. וכך אכן נראה מלשון הרמב"ם דלעיל: "ואף על פי כן צריך האיש להזהירן ולבדוק אותן על כך ולומר לאנשי ביתו ערב שבת קודם שתחשך הדליקו את הנר", כלומר שהעיקר מוטל עליו והאשה עושה זאת רק בשליחותו.

והרהרתי בדרך דרוש דבזה מדויק לשון הגמ' "הרגיל בנר" כלומר שרגיל להדליק את מספר הנרות שהוא מדליק תמיד, אף שאולי יש לו דרך לצאת מהנהגה זו ובכל זאת הוא מדליק את נרות הרגיל, אז הוי ל' בנין תלמידי חכמים.

ואסיים בברכת שלום ולך ושלום לכל משפחתך החשובה, ויה"ר שמכאן ואילך אך טוב וחסד ירדפוך כל ימי חיך, ותזכה להמשיך לזכות את ישראל בכריאת גופא ונהורא מעליא.

מברכו יום ח"י מרחשון תשע"א,

גדלי' אבערלאנדער

דכיון שכל עיקר הדלקת האשה היתה בשליחותו של הבעל וא"כ גם מספר הנרות הכל בשליחות הבעל והוי כאילו הבעל הדליק, א"כ באופן שבפועל אין האשה מדליקה חוזר החיוב על הבעל באותו אופן שהיה החיוב על האשה (שהרי כל עצם חיוב האשה היתה עבור הבעל) ומחויב הבעל להדליק אותו מספר הנרות שאשתו נהגה להדליק.

ובפרט שלדברי חז"ל (שבת כג, ב) הרגיל בנר הוי ל' בנין תלמידי חכמים, שנר שבת מסוגל לבנין ותנין ת"ח נכון לחייש ולהחמיר שלא לפחות ממספר הנרות שהיתה רגילה.

השאלות עושים רושם למעלה וממשיכים הקדושה העליונה

במצות זה הלילה קיי"ל אפילו שני תלמידי חכמים מסובין יחדיו מצוה שישאלו איש את רעהו מה נשתנה, ואם זה וזה יודעים למה להם לשאול, אכן יבואר עפ"י המבואר בכתבי האריז"ל שבליל התקדש חג הפסח בא התעוררות מלעילא מיני' ובי', אך עם כל זה בידוע שבכל ענין צריך אדם התחנות להקדים תחלה אתערוותא דלתתא כדי להמשיך אליו האתערוותא דלעילא, ואפילו כשזו האתערוותא בא מאליה צריך הוא לעשות דבר מה מצדו כדי לעורר אותה ולהמשיכה אליו, ובמה שיש ביכולתו צריך להמשיך האתערוותא עליו. לכן אפי' שני ת"ח מסובין יחד, כדרך שאם מזדמן לפניהם דבר חדש ממש בודאי ישאל איש את רעהו מה זה, כך ינהגו גם עתה וישאלו מה נשתנה, והשאלה הזאת עושה רושם מלמעלה וממשיכה האתערוותא דלעילא שתחול עליהם קדושה עליונה הקשורה בליל שמורים זה.

(דברי חיים)
ענין שאלת התינוק על שני טיבולין והתשובה ע"ז, יש לבאר עפ"י מ"ש בכתבי האריז"ל דבכל מאכל יש בו מוצא פי ד' והוא הוא הנותן חיות להאוכל ובידק יש בו מעט חיות וקשה להעלותו עכת"ד. ויש לומר שמטעם זה דרכו של הירק להאכל טפל לדבר אחר ולא בפני עצמו. וזוהי שאלת התינוק למה אוכלין ירק בפ"ע שלא בשעת אכילה נוסף על אכילת הירק שבשעת אכילת המצה. וע"ז באה התשובה שהאורות באים בזה הלילה בדילוג הגדלות קודם, ע"כ יכולים לאכול הירק בפ"ע מקודם.

שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה, היינו – שבכל הלילות יש בירורים, ולכן אנו אוכלים חמץ ומצה, אולם הלילה הזה אין בו בירורים ולכך כולו מצה.

(ברכת משה – לעלוב)